Gustav Adolf al II-lea, „eroul protestant ”[1]

Provenit din familia regală Vasa, una dintre cele mai însemnate dinastii din istoria Suediei, Gustav Adolf al II-lea, denumit și „Gustavus Adolphus”, „Gustav cel Mare”, „Regele de Aur” sau „Leul nordului”, a fost rege al Suediei între 1611-1632.[2] A rămas în istorie ca unul dintre cei mai iluștrii comandanți militari ai tuturor timpurilor, datorită contribuției sale neegalabile în unul din cele mai sângeroase conflicte care a avut loc în Europa Centrală și la care au participat majoritatea puterilor europene influente ale vremii, Războiul de 30 de ani, (1618-1648).

Eseul de față pune în lumină ascensiunea la tron a lui Gustav Adolf al II- lea, inovațiile militare și aportul adus în Războiul de 30 de ani, plus cum și-a câștigat acesta reputația de „eroul protestant” al Războiului de 30 de ani.

Născut la Stockholm în 1594, având ca părinți pe regele Carol al IX-lea al Suediei (Ducele Charles la acea vreme) și Christina de Holstein-Gottorp, Gustav Adolf al II-lea a primit încă din primii ani de viață, sub atenta supraveghere a părinților săi dar și sub ghidarea celor mai de seamă mentori, o educație aleasă.[3] Această educație era menită să îl pregătească intelectual și militar pentru îndatoririle și responsabilitățile pe care viața de monarh le implică. A studiat limbi clasice și moderne[4], necesare în formarea unui limbaj erudit și totodată deschizătoare de porți spre cunoștințele istorice, două elemente cruciale în diplomație și relațiile internaționale. A urmat de asemenea studii în drept și teologie luterană[5], fapt ce i-a favorizat înțelegerea și administrarea justiției dar și integrarea în contextul religios al timpului său, aptitudini fundamentale pentru conducerea unui stat luteran.

Tatăl său nu a făcut compromisuri nici în ceea ce privește educația sa morală, sfătuindu-l să fie drept și să respecte legea fără să se lase influențat, să favorizeze sau să nedreptățească pe cineva, lăsându-i în scris în „Însemnările pentru fiul meu Gustav Adolf”

---

[1] Andrina, STILES; trad.: Radu, PARASCHIVESCU, *Suedia și Zona Baltică 1523-1721*, București, ALL EDUCATIONAL, 2001, p.72.
[2] *Ibidem,* p.52.
[3] Ayrault Theodore, DODGE, *GUSTAVUS ADOLPHUS; A history of the art of war from its revival after the Middle Ages to the end of the Spanish Succession War , with a detailed account of the campaigns of the Great Swede, and of the most famous* campaigns *of Turenne, Condé, Eugene and Marlborough,* Boston and New York, Houghton, Mifflin and company, 1895, pp. 68-69.
[4] *Ibidem,* pp. 68–69.
[5] *Ibidem,* pp. 68–69.

următoarele: „Iubește bunătatea și blândețea, încrede-te în toată lumea pe deplin...Lasă-te călăuzit de lege, fără să ții seamă de unul sau de altul. Nu primejdui favorurile bine meritate ale nimănui dacă se supun cu toții legii”.[6]

Acesta nu l-a scutit de la practică, expunându-l la diferite medii și situații, permițându-i joaca în biroul său, pe când acolo se dezbăteau și se rezolvau probleme importante de stat, familiarizându-l astfel încă din vremea copilăriei cu desfășurarea lucrurilor în regat.

La vârsta de unsprezece ani a fost introdus în serviciul militar, pe care l-a parcurs pas cu pas, dând dovadă de perseverență și răbdare. Aici a putut să asiste la întrunirile ministerului, ca parte a antrenamentului său în guvernare și a „beneficiat să-i vadă pe regi în acțiune”[7]. Tot aici adevăratele sale calități de lider i-au fost recunoscute, deoarece a arătat capacitatea de a se adapta și învăța să fie flexibil, fără a opune rezistență. Totodată el avea abilitatea de a înțelege în mod clar, atât vulnerabilitățile Suediei, cât și punctele forte ale acesteia [8], care îi slăbeau poziția sau îi ofereau avantaje în raport cu alte state europene.

Deși foarte tânăr, Gustav Adolf al II-lea avea deja interese și aptitudini pentru cariera militară, dorind încă de pe atunci să participe la campanii militare, precum Campania Rusă din 1610. Acest lucru nu i-a fost însă îngăduit, dându-i-se în schimb șansa de a observa desfășurarea campaniei de pe teritoriul Finlandei, sub atenta supraveghere a instructorului său militar, Contele de la Gardie.[9]

Deciziile statului erau luate în urma unui consens dintre stări și monarh[10], structură ce a contribuit semnificativ la o bună funcționare a acestuia și la un echilibrul de putere între grupurile sociale din Suedia.

La vârsta de 17 ani, cu consimțământul Stărilor, Gustav Adolf al II-lea a fost considerat destul de responsabil și matur pentru a lua decizii și pentru a-și asuma responsabilitatea de conducere, încât a fost declarat major de către tatăl său. Acesta l-a numit „«demn de a purta o sabie»”[11], recunoscându-i acum în mod oficial competențele militare și capacitățile de a lupta ca un adevărat războinic.

Evenimentul care marchează începutul carierei sale militare și implicarea activă într-un conflict important a fost comanda militară primită în 1611 în războiul cu Danemarca.[12]

---

[6]Andrina, STILES; trad.: Radu, PARASCHIVESCU, *op. cit.,* p. 52.
[7] Ayrault Theodore, DODGE, *op. cit.* p. 69.
[8] Andrina, STILES; trad.: Radu, PARASCHIVESCU, *op. cit.,* p. 52.
[9] Ayrault Theodore, DODGE, *op. cit.* pp. 68-69.
[10]Andrina, STILES; trad.: Radu, PARASCHIVESCU, *op. cit.,* p. 50.
[11]Ayrault Theodore, DODGE, *op. cit.* pp. 70 -71.
[12] *Ibidem,* p. 70.

O țară modestă, cu doar câteva orașe importante dezvoltate și cu o influență redusă din punct de vedere politic, sub domnia regelui Carol al IX-lea Suedia avea tendința să fie dominată de vecinii săi care erau mai puternici. Accesul la Marea Baltică, era în mare parte controlat de Danemarca, aceasta având posibilitatea să ajungă acolo doar prin cadrul râului Göte.[13] La acea vreme, Suedia a fost implicată în diverse conflicte, inclusiv războaie cu Danemarca, Rusia și Polonia iar economia acesteia era una precară.

Anul 1611 a fost marcat de mai multe evenimente importante care au contribuit la conturarea domniei timpurii a lui Gustav Adolf al II-lea și la consolidarea perspicacității sale militare. Suedia se afla încă în război cu Danemarca, Rusia și Polonia iar Regele Carol al IX-lea moare[14], lăsându-l pe Gustav să moștenească tronul.

Conform precedentului, Gustav Adolf, care avea doar șaptesprezece ani, putea deveni rege abia la douăzeci și patru, însă datorită situației delicate în care se afla țara, s-a făcut o excepție iar Regența, care preluase conducerea, a hotărât înscăunarea prințului Gustav Adolf al II-lea ca rege al Suediei. A fost emisă Carta Tronului în anul 1612 și s-a renunțat la condițiile pe care Pactul Succesoral din 1604 le impunea. Pe lângă faptul că Regele Gustav Adolf a trebuit să își ia angajamentul oficial că va respecta constituția și legile deja în vigoare pe timpul domniei sale, această Cartă certifica luteranismul ca religia declarată a statului suedez. Această hotărâre s-a dovedit ulterior a fi una din cele mai bune decizii luate deoarece Gustav Adolf al II-lea, deși tânăr, era pregătit și competent pentru acest rol iar poporul l-a acceptat fără dificultăți: „«văzând că Dumnezeu i-a dăruit, chiar de la o vârstă fragedă, o mare putere de înțelegere»”.[15] El l-a ales ca prim-ministru pe Axel Oxenstierna[16] iar relația lor a fost una bazată în primul rând pe loialitate, încredere și prietenie și totodată una din componentele principale ale guvernării și politicii Suediei în timpul domniei lui Gustav Adolf al II-lea.

> „În următoarea jumătate de secol Suedia avea să devină cea mai mare putere în Europa de Nord. Această schimbare de statut avea să fie inițiată împreună de «cel mai mare rege și cel mai important om de stat din Suedia» - respectiv Gustav Adolf și axel Oxenstierna – și avea să fie finalizată de nepotul lui Gustav, Carol al X - lea”[17]

---

[13] *Ibidem,* p. 72.
[14] *Ibidem,* p. 73.
[15] Andrina, STILES; trad.: Radu, PARASCHIVESCU*, op. cit.,* p. 74.
[16] *Ibidem,* p. 73.
[17] *Ibidem,* p. 51.

Diferiți din punct de vedere al temperamentului, aceștia se completau reciproc și aveau o colaborare remarcabilă: „Oxenstierna era la fel de prudent și calm, precum Gustav era impetuos și încordat.”[18]

Din dorința unei alianțe politice și obținerea sprijinului în relațiile dificile ale Suediei cu Polonia, Gustav Adolf se căsătorește în 1620 cu Maria Eleonora de Brandenburg, sora electorului de Brandenburg, cu care a avut un singur copil, pe Christina[19] (1632-1654). În primii săi ani de domnie, acesta s-a concentrat pe întărirea puterii interne „negocieri cu nobilii”[20] și stabilizarea economiei.

Una dintre cele mai notabile contribuții ale lui Gustav Adolf al II-lea a fost reprezentată de reformele sale militare care au transformat nu numai armata suedeză ci și războiul până în zilele noastre. Cheia succesului a fost însă implicarea sa directă în aceste treburi și faptul că a știut cum să le insufle soldaților un sentiment de încredere. Armata a fost îmbunătățită și transformată într-o armată profesionist permanentă care era bine pregătită, disciplinată și cu un spirit religios, fapt ce i-a crescut eficiența.

> „Încă din secolul al XVI-lea, regii Vasa au pus bazele unei armate naționale regulate, iar Gustavus Adolphus a perfecționat-o.”[21]
> „Singurul lucru care a făcut din armata lui Gustavus o putere a fost infuzia omului însuși în măduva ei. Trupele suedeze aveau un instinct cu un puternic sentiment religios și prezentau calitățile care decurg din acesta, — comportament bun, supunere, absența crimei, curaj vesel și bună disciplină.”[22]

Soldații lucrau în ferme pe timp de pace iar pe timp de război erau compensați din impozitele colectate din țara în care se desfășura conflictul. În plus față de asta li se ofereau și beneficii regulate. Spre deosebire de structurile tradiționale de infanterie care erau grele, Gustav a introdus unități care erau mai manevrabile și mai ușoare, capabile să se adapteze rapid la schimbările mediului de luptă. Această abordare a permis lansarea unor atacuri mai bine coordonate și cu o putere de devastare mai mare.

[18] Ayrault Theodore, DODGE, *GUSTAVUS ADOLPHUS; A history of the art of war from its revival after the Middle Ages to the end of the Spanish Succession War , with a detailed account of the campaigns of the Great Swede, and of the most famous* campaigns *of Turenne, Condé, Eugene and Marlborough*, Boston and New York, Houghton, Mifflin and company, 1895, p. 73.
[19] *Ibidem*, p. 65.
[20] *Ibidem*, p. 56.
[21] *Ibidem*, p. 32.
[22] *Ibidem*, p. 57.

Pe lângă tacticile flexibile el a fost un promotor al utilizării tacticii de arme combinate, integrând cavalerie, infanterie și artilerie pentru a se sprijini reciproc[23] în mod cât mai eficient, iar incorporarea era voluntară.
O altă tehnică deosebit de eficientă a fost folosirea pe scară largă a artileriei mobile de câmp. El a introdus tunurile mai ușoare care puteau fi repoziționate în timpul luptei pentru a oferi un sprijin continuu unităților de infanterie și cavalerie și generând astfel spații vulnerabile în rândurile inamice. Armata era însoțită de specialiști în diferite domenii, precum inginerii militari, însă Gustav Adolf s-a asigurat că aceasta a fost la rândul ei instruită să aibă abilități și cunoștințe în ridicarea de fortificații și construirea podurilor, crescând astfel eficacitatea și adaptabilitatea armatei pe diferite terenuri de luptă.[24]

Dincolo de reușitele sale militare, Gustav Adolf al II-lea a implementat și un număr de reforme politice și administrative care au întărit instituțiile și economia statului. El a întărit guvernul central stabilind o structură administrativă mai eficientă. A asigurat o monitorizare directă asupra treburilor regatului, sporind autoritatea coroanei și reducând puterea nobilimii. A facilitat progresul economic, încurajând comerțul, dezvoltarea infrastructurii și a sprijinit industriile precum construcțiile navale și mineritul. Toate acestea au contribuit la stimularea economiei Suediei și la susținerea financiară a campaniilor sale militare. Nici mediul juridic nu a rămas intact. A fost introdusă reforma în justiție și întemeiată Curtea Supremă[25] care a reglementat legile și procedurile din întregul regat. Astfel, mediul juridic a devenit unul stabil și respectabil.

Un sistem de consilii regale a fost introdus, care includeau Consiliul de Război și Consiliul Privat.[26] Aceste consilii îndeplineau un rol crucial în luarea deciziilor militare și politice, oferindu-i regelui un mecanism competent de guvernare. Consiliul Privat avea ca responsabilități problemele juridice și administrative, în timp ce Consiliul de Război se ocupa de organizarea și execuția campaniilor militare. Această organizare, a permis o coordonare și implementare mai bună a politicilor regale, asigurând în același timp o monitorizare mai precisă asupra diferitelor aspecte ale guvernării.

Reforma fiscală a fost o altă componentă crucială în reformele lui Gustav Adolf al II-lea. Având o economie predominant agrară iar costurile războaielor erau ridicate, Suedia se confrunta cu dificultăți financiare precum multe state ale acelei perioade. Noul sistem fiscal

---

[23] Andrina, STILES; trad.: Radu, PARASCHIVESCU, *Suedia și Zona Baltică 1523-1721*, București, ALL EDUCATIONAL, 2001, p.57.
[24] Ayrault Theodore, DODGE, *op. cit.* p. 60.
[25] Andrina, STILES; trad.: Radu, PARASCHIVESCU, *op. cit.*, pp. 75-76.
[26] *Ibidem*, p. 73-75.

care era mai echilibrat , includea impozite progresive și o colectare a veniturilor mai eficientă. Toate acestea au permis creșterea veniturilor statului, contribuind astfel la propulsarea Suedia în rândul țărilor bine dezvoltate economic .

Fiind o țară cu o zonă de coastă considerabilă[27], Suedia necesita revigorarea și echiparea marinei atât pentru întărirea apărării teritoriului național, a securității rutelor maritime, cât și a descurajării agresiunilor altor state și protejarea intereselor naționale în apele internaționale.

„[...]războiul - care izbucnise în 1618 – s-a târât deceniu după deceniu până când , în cele din urmă, istoria nu i-a găsit un nume mai potrivit decât propria-i durată – Războiul de 30 de ani." [28]

Războiul de 30 de ani (1618-1648) a fost un conflict brutal și complex la care au participat mai multe puteri europene.[29] A început ca un război religios desfășurat între statele protestante și cele catolice din Sfântul Imperiu Roman, dar a progresat într-o luptă politică mai amplă pentru dominația în Europa.

În perioada 1618-1630, asociat cu forțele sale, inclusiv Wellenstein și Tilly, împăratul Sfântului Imperiu Roman a reușit să cucerească teritoriul întregii Germanii. Ne găsind sprijin în altă parte, protestanții i-au cerut ajutorul lui Gustav Adolf al II-lea, iar Franța care la început părea să favorizeze Liga Catolică și Bavaria, a schimbat strategia. Cardinalul Richelieu văzând un avantaj politic în sprijinirea protestantă și dorind să împiedice expansiunea Habsburgilor a oferit ajutor financiar Suediei pentru a face acest lucru posibil. Unul din consilierii principali ai lui Gustav Adolf, Axel Oxenstierna a jucat un rol important în recrutarea cavaleriei din Prusia și discuțiile purtate în vederea semnării tratatului de la Bärwalde[30] încheiat cu Franța. Gustav Adolf a fost ales pentru a primi ajutorul, beneficiind de această alianță.[31] Scopul său nu era unul personal ci apărarea intereselor propriei țări și protejarea protestantismului. În felul acesta el și-ar fi asigurat o poziție de control în zona de sud a Mării Baltice.[32] „«vrea să facă din Baltica un lac suedez»".[33]

---

[27] *Ibidem*, p. 58.
[28] Henry, KISSINGER, trad. Mircea, Ștefănescu, *Diplomația*, ALL, București, 2013.
[29] Ayrault Theodore, DODGE, *op. cit.* p. 144.
[30] A. Sven, NILSSON, *Gustav II Adolf*, https://sok.riksarkivet.se/sbl/Mobil/Artikel/13316 , accesat 02.06.2024.
[31] A. Sven, NILSSON, *Ibidem.*
[32] Diego, SOLA, trad. Din lb. Spaniolă de Oana, RADU, *Europa însângerată: Războaiele religioase*, Litera, București, 2023.
[33] Jean, CARPENTIER; François, LEBRUN, trad. din lb. franceză de A., SKULTÉTY și S., SKULTÉTY, *Istoria Europei*, Humanitas, București, 1997, p. 214.

Negocierile tratatului de la Bärwalde făcute de Axel Oxenstierna arată faptul că acesta era mâna dreaptă a lui Gustav Adolf, omul cu care se sfătuia, foarte iscusit la rândul său, și că a avut o contribuție semnificativă în deciziile luate și implementate de către acesta.

Deși Suedia era departe de conflict, Gustav Adolf vigilent din fire, a anticipat implicarea acesteia la un moment dat în război, cu sau fără voia ei. Astfel el a pregătit-o intens pentru conflict, atât din punct de vedere militar cât și economic. Aceasta a intrat în Războiul de 30 de ani în 1630 și a plecat pe câmpul de luptă cu un număr relativ redus de trupe, sperând să atragă ulterior de partea sa și alți aliați pe teritoriul german pentru a-și consolida forțele. Spre surprinderea lui, cu toate că Liga Catolică obținuse victorii semnificative sub conducerea Habsburgilor forțând statele protestante în poziție de rezistență „(...) pe baricade în apărarea noii lor credințe"[34], statele germane protestante au fost reticente în ceea ce îl privește și nu l-au primit ca pe un „«mântuitor»"[35]. Cu toate acestea, Gustav Adolf și-a arătat devotamentul său față de cauza protestantă încă de la intrarea sa în război, descurcându-se la început singur.

Regele Gustav Adolf a fost, dincolo de câmpul de luptă un maestru diplomat, ale cărui eforturi de a lega și menține alianțe au fost vitale pentru cauza protestantă. El a înțeles faptul că doar succesul militar nu era de ajuns și că sprijinul reciproc și alianțele politice de durată erau esențiale pentru a rezista împotriva Ligii Catolice.

Cea mai însemnată realizare diplomatică a sa a fost aceea de a asigura sprijin Franței care, deși o țară catolică s-a opus hegemoniei habsburgice.

Bătălia care a marcat prima victorie majoră a lui Gustav Adolf în acest război, a fost Bătălia de la Breitenfeld din 17 septembrie 1631. Conducând mai multe armate protestante, Gustav Adolf a învins forțele imperiale, care se aflau sub coordonarea lui Johan Tserclaes, Conte de Tilly. Victoria de la Breitenfeld a dovedit în primul rând eficacitatea tacticilor și reformelor militare implementate de Gustav Adolf de-a lungul domniei sale și în al doilea rând a ridicat moralul trupelor protestante, descurajând astfel semnificativ forțele catolice.

În 1632, Gustav Adolf și-a întărit și mai mult această reputație de lider militar desăvârșit, traversând râul Lech și învingând din nou forțele contelui de Tilly.[36]

Moment semnificativ în istoria Suediei și Europei, cea mai tragică bătălie din cariera regelui Gustav Adolf al II-lea, a fost Bătălia de la Lützen. A avut loc între trupele protestante suedeze, în frunte cu Regele Suediei Gustav Adolf al II-lea și armata catolică

---

[34] Henry, KISSINGER, trad. din lb. engleză de Adriana, BĂDESCU, *Ordinea Mondială: reflecții asupra specificului națiunilor și al cursului istoriei*, RAO Distribuție, București, 2020, p.24.

[35] Ion, HURDUBEȚIU, *Istoria Suediei*, Științifică și enciclopedică, București, 1985, p.91, apud Bengt-Erik, HEDIN, *New Swedish Books*, Stockholm, 1973.

[36] A. Sven, NILSSON, *Gustav II Adolf*, https://sok.riksarkivet.se/sbl/Mobil/Artikel/13316 , accesat 02.06.2024.

imperială, sub conducerea lui Albrecht von Wallenstein, susținut de generalul Gottfried Heinrich Graf zu Pappenheim.. A fost una victorioasă pentru forțele suedeze, însă fatală pentru regele lor Gustav Adolf al II-lea care în timp ce încerca regruparea armatei sale pentru o nouă lovitură, a acționat în grabă și a „condus cu vitejie regimentul său de cavalerie în ajutorul infanteriei sale presate”[37]. Această grabă l-a costat scump deoarece „a călărit prea departe de coloana sa și a fost surprins într-un atac surpriză al unui grup de cuirasieri imperiali, nerecunoscut, și a fost împușcat mortal în acest atac.”[38] Pe de o parte moartea regelui a stârnit un puternic sentiment de răzbunare în inimile soldaților , care au luptat cu intensitate pentru a-și onora comandantul decedat.[39] Războiul a fost dus mai departe de comandanți și lideri pricepuți precum Axel Oxenstierna și Cardinalul Richelieu. Concomitent, au luat naștere conflicte și rivalități între comandanți iar acestea au adus pierderi substanțiale de vieți și resurse.

Pierderea regelui Gustav Adolf al II-lea, care și-a dat viața pe câmpul de luptă ca un erou veritabil, a fost o lovitură cumplită pentru Suedia în ceea ce privește ambițiile sale militare și politice, lăsând un gol uriaș în conducerea țării. Aceasta s-a confruntat cu provocări majore ca rezultat al acestei pierderi. Gustav Adolf nu era doar un lider militar strălucit ci și un monarh activ și iscusit care își dorea să transforme Suedia în una din cele mai influente și puternice țări din Europa. Totuși, Suedia a reușit păstrarea poziției de putere importantă în Europa, continuându-și rolul activ în afacerile continentului și extinderea influenței în zona Baltică pe parcursul secolelor următoare.

Pe lângă succese au existat și eșecuri din partea forțelor protestante suedeze, precum nereușita lui Gustav Adolf de a salva Magdeburgul care fusese la acea vreme asediat de către Contele de Tilly și care „trece întreaga populație prin sabie, iar orașul este dat pradă mercenarilor și flăcărilor”[40] sau bătălia de la Nördlingen în care suedezii au fost învinși la ceva timp după moartea lui Gustav Adolf, în 1634. [41]

---

[37] Ayrault Theodore, DODGE, *GUSTAVUS ADOLPHUS; A history of the art of war from its revival after the Middle Ages to the end of the Spanish Succession War , with a detailed account of the campaigns of the Great Swede, and of the most famous* campaigns *of Turenne, Condé, Eugene and Marlborough,* Boston and New York, Houghton, Mifflin and company, 1895, p. 394.
[38] *Ibidem,* p. 394.
[39] *Ibidem,* p. 394.
[40] Col. Ion, MANOLESCU, *Războaiele principale: în legătură cu Istoria Universală. Războaiele antice, medii și moderne, până la Revoluția Franceză,* vol.1, „Răsăritul” Institut de arte grafice, București, 1922, p. 144-145.
[41] R. G. GRANT; Simon, ADAMS, Michael, KERRIGAN, trad. din lb. engleză de Elena, ARHIRE; Roxana NICOLESCU; Gabriel, TUDOR, *Războiul: O istorie ilustrată completă,* Litera, București 2022, p. 143.

Moartea lui Gustav Adolf al II-lea nu a redus impactul său asupra Suediei și nici al Europei iar realizările înfăptuite de către acesta au persistat mult timp după aceasta. Moștenirea lui a fost conservată și promovată de succesorii săi. Gustav Adolf nu numai că a restaurat cauza protestantă într-o perioadă critică dar a lăsat o moștenire solidă, care a remodelat tabloul militar și politic european. Reformele și inovațiile sale militare precum principiile coordonării, flexibilității și utilizării tacticii de arme combinate au fost adoptate și studiate de multe armate europene, devenind elemente de bază în teoria și practica militară contribuind astfel la dezvoltarea tacticilor moderne de război.

În esență, rolul regelui Gustav Adolf al II-lea de „erou al războiului de 30 de ani” și de promotor al cauzei protestante, a fost determinat de devotamentul său pentru această cauză, de vitejia cu care și-a condus armatele, loialitatea față de țara sa și de valorile morale care-i fuseseră transmise de tatăl său, de priceperea diplomatică și geniul militar, la dezvoltarea cărora au participat o serie de mentori distinși. Participarea sa inestimabilă la unul din cele mai sângeroase conflicte, susținut de bunul său prieten și „cel mai de seamă om de stat din Suedia”, Axel Oxenstierna, a fost crucială în schimbarea cursului războiului de 30 de ani în favoarea protestanților, favorizându-le astfel continuitatea și influența asupra Europei. Inițiativele sale de a sprijini libertățile religioase au avut un ecou puternic în generațiile ce au urmat, contribuind la reglementări de pace, recunoașterea drepturilor diferitelor grupuri religioase cât și suveranitatea statelor din Sfântul Imperiu Roman.

Toate acestea subliniază și solidifică locul său binemeritat în istoria războiului de 30 de ani, ca una dintre cele mai remarcabile și influente figuri.

Bibliografia:

A. Surse primare (*Izvoare*) sau *corpus de texte*:

A.1. DODGE, Ayrault Theodore, *GUSTAVUS ADOLPHUS; A history of the art of war from its revival after the Middle Ages to the end of the Spanish Succession War , with a detailed account of the campaigns of the Great Swede, and of the most famous campaigns of Turenne, Condé, Eugene and Marlborough*, Boston and New York, Houghton, Mifflin and company, 1895.

A.2. STILES, Andrina; trad.: PARASCHIVESCU, Radu, *Suedia și Zona Baltică 1523-1721*, București, ALL EDUCATIONAL, 2001.

B. Surse secundare:

B.1. CARPENTIER, Jean; LEBRUN, François, *Istoria Europei*, trad. din lb. franceză de SKULTÉTY, A & SKULTÉTY, S, București, Humanitas, 1997.

B.2. KISSINGER Henry, trad. STEFĂNESCU, Mircea, *Diplomația,* ALL, București, 2013.

B.3. Col. MANOLESCU, Ion, *Războaiele principale; în legătură cu Istoria Universală. Războaiele antice, medii și moderne, până la Revoluția Franceză*,vol.1, „Răsăritul" Institut de arte grafice, București, 1922.

B.4. SOLA, Diego; trad. din lb. spaniolă de RADU Oana, *Europa însângerată: Războaiele religioase,* Litera, București, 2023.

B.5. KISSINGER, Henry, trad. din lb. engleză de BĂDESCU, Adriana, *Ordinea mondială: reflecții asupra specificului națiunilor și a cursului istoriei*, RAO Distribuție, București, 2020.

B.6. HURDUBEȚIU, Ion, *Istoria Suediei*, Științifică și enciclopedică, București, 1985.

B.7. GRANT, R. G.; ADAMS, Simon, KERRIGAN, Michael, trad. din lb. engleză de ARHIRE, Elena; NICOLESCU, Roxana; TUDOR, Gabriel, *Războiul: O istorie ilustrată completă,* Litera, București 2022.

C. Instrumente de lucru:

C.1. Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", *DEX – Dicționar explicativ al limbii române,* Ed. a 2-a, rev., București, Univers Enciclopedic Gold, 2016.

E. Surse web:

E.1. NILSSON, A. Sven, *Gustav II Adolf*, https://sok.riksarkivet.se/sbl/Mobil/Artikel/13316 , accesat 02.06.2024.